

HER ÖĞRETMEN BİR DEĞER

EDİTÖRLER

Dr. Ümit DOĞAN

Dr. Seyfettin ABDURREZZAK



© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-410-5	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Her Öğretmen Bir Değer	Yayıncı Sertifika No 47518
Editörler Ümit DOĞAN ORCID iD: 0000-0002-8144-9744 Seyfettin ABDURREZZAK ORCID iD: 0000-0001-9892-7506	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık Bisac Code EDU000000
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	DOI 10.37609/akya.3594

Kütüphane Kimlik Kartı
Her Öğretmen Bir Değer / ed. Ümit Doğan, Seyfettin Abdurrezzak.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
254 s. ; 135x210 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253754105

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Eğitim, yalnızca akademik bilgiyi aktarmaktan ibaret değildir; aynı zamanda bireylerin karakter gelişimine katkı sağlamak, onlara doğru değerleri kazandırmak da eğitimin temel taşlarından biridir. İşte bu kitap, tam da bu anlayıştan yola çıkarak oluşturulmuş bir başvuru kaynağı olarak hayata geçirilmiştir. Her bir bölüm, alanında deneyimli öğretmenlerin kaleminden çıkmış, farklı değerleri içeren zengin bir içerikle sunulmuştur.

Bu kitapta, her bir öğretmen, bir değeri ele alarak onun tanımını, tarihsel ve toplumsal önemini açıklamaktadır. Ancak bu bilgiler kuru bir akademik anlatıdan ibaret değildir. Her bölümde, o değere dair anlamlı bir hikâye anlatılmış ve ardından sınıf içinde uygulanabilecek etkinlikler sunulmuştur. Bu yönüyle kitap hem eğitimcilerle hem de ebeveynlere rehberlik edecek pratik ve etkili bir başvuru kaynağı haline gelmiştir. Ayrıca kitapta değerlerin yaşayan bir kültüre dönüşmesi için okullarımızda ve ailelerimizde ortak bir bilinç oluşturmanın önemi de vurgulanmaktadır. Bu kitap, eğitimcilerle ve ebeveynlere, değerleri söylemden öteye taşıyarak yaşam pratiğine dahil etmeleri için somut öneriler sunmaktadır.

Bu eserin ortaya çıkmasında emeği geçen tüm öğretmenlere, editörlere ve destek veren herkese teşekkür ederiz. Umuyoruz ki bu kitap, değerlerin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu kitap, sadece bugünün çocuklarının değerleri benimsemesini sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda geleceğin liderlerini, eğitimcilerini ve vicdan sahibi bireylerini yetiştirmeye yardımcı olacaktır.

Dr. Ümit DOĞAN

Dr. Seyfettin ABDURREZZAK

İÇİNDEKİLER

- BÖLÜM 1** **Adalet: Toplumların Huzur ve Sükûnetinin Başlangıcı..... 1**
Fatma Büşra ÇİÇEK
- BÖLÜM 2** **Alçak Gönüllülük: Yüceliğin Sessiz Dili..... 13**
Ramazan ÇAKIR
- BÖLÜM 3** **Çalışkanlık ve Azim: Başarının Temel Taşları..... 23**
Selim YİĞİT
- BÖLÜM 4** **Cesaret: Birey ve Toplumun Temeli 33**
Semiha ÖVÜN
- BÖLÜM 5** **Dayanışma: Bireyi Biz Yapan Paylaşım ve İş Bölümü Anlayışı 45**
Burcu ALTUNTAŞ
- BÖLÜM 6** **Dostluk: İnsan Bağlarının Görünmez Gücü 55**
İrem ÇAKMAK
- BÖLÜM 7** **Dürüstlük: Tüm Değerlerin Kesişim Kümesi 65**
Büşra YÜCEL
- BÖLÜM 8** **Fedakârlık: Kendinden Verirken Kendine Değer Katmak 77**
Hafize KARABASAN

- BÖLÜM 9** Gelenek, Örf ve Âdetler: Toplumsal Kimlik ve Sürekliliğin İzinde 87
Ümit HOPAL
- BÖLÜM 10** Görev Bilinci: Mesleğe Bağlılık, Meslek Sevgisi . 97
Hüseyin DİNÇ
- BÖLÜM 11** Hoşgörü: İnsanları Bir Arada Tutan Formül..... 107
Burcu UYAR
- BÖLÜM 12** Merhamet: Kalpten Gelen Güç 117
Hümeyra DEMİR
- BÖLÜM 13** Nezaket: Sağlıklı Toplumun Anahtarı 127
Bezza KOCA
- BÖLÜM 14** Özdenetim: Kendi Kendine Kontrol 137
Soner CEYLAN
- BÖLÜM 15** Özgürlük ve Bağımsızlık: Tarihsel Yolculuk ve Toplumsal Değişim..... 149
Tuğba ERDEMİR
- BÖLÜM 16** Sabır: Zamanın İçinde Gizli Bir Güç 161
Esra BAŞTÜRK
- BÖLÜM 17** Sadakat: Derin Bir Bağlılık..... 173
Sinem YİĞİT
- BÖLÜM 18** Saygı: Medeniyetin Temel Taşı 183
Merve SAVAŞ ÇAKIR

BÖLÜM 19 Sorumluluk: Ahlakın Aktif Yanı	193
<i>Regaip ŞANLI</i>	
BÖLÜM 20 Vatanseverlik: Tarihi Köklerimizden Emanet....	205
<i>Okan Evren KARAKUŞ</i>	
BÖLÜM 21 Vefa: Gönülden Gönüle Sadakat	217
<i>Elif KERKAYA</i>	
BÖLÜM 22 Yardımseverlik: İnsanlığı Ayakta Tutan Değer..	227
<i>Burcu YILDIZ</i>	
Editörlerin ve Yazarların Özgeçmişleri	237

YAZARLAR

Burcu ALTUNTAŞ

*Öğretmen, Düzce Gümüşova BİST
Anadolu İmam Hatip Lisesi*

Fatma Büşra ÇİÇEK

*Okul Müdürü, Düzce Gümüşova
Anaokulu*

Esra BAŞTÜRK

*Okul Müdürü, Düzce Gümüşova
Nasrettin Hoca Anaokulu*

Hümevra DEMİR

*Öğretmen, Düzce Gümüşova
Nasrettin Hoca Anaokulu*

Soner CEYLAN

*Öğretmen, Düzce Gümüşova
Ortaokulu*

Hüseyin DİNÇ

*Müdür Yardımcısı, Düzce
Gümüşova İlkokulu*

Merve SAVAŞ ÇAKIR

*Öğretmen, Düzce Gümüşova
İlkokulu*

Tuğba ERDEMİR

*Öğretmen, Düzce Gümüşova 75.
Yıl İlkokulu*

Ramazan ÇAKIR

*Müdür Yardımcısı, Düzce
Gümüşova İlçe Milli Eğitim
Müdürlüğü*

Ümit HOPAL

*Müdür Yardımcısı, Düzce İstilli
Ortaokulu*

İrem ÇAKMAK

*Öğretmen, Düzce Gümüşova
Nasrettin Hoca Anaokulu*

Hafize KARABASAN

*Müdür Yardımcısı, Düzce
Gümüşova Hacıkadırlar İlkokulu*

Okan Evren KARAKUŞ
Öğretmen, Düzce Gümüşova
Anadolu İmam Hatip Lisesi

Elif KERKAYA
Öğretmen, Düzce Gümüşova Fatih
İlkokulu

Beyza KOCA
Öğretmen, Düzce Gümüşova
Anaokulu

Semiha ÖVÜN
Öğretmen, Düzce Gümüşova
Ortaokulu

Regaip ŞANLI
Okul Müdürü, Düzce Gümüşova
75. Yıl İlkokulu

Burcu UYAR
Öğretmen, Düzce Gümüşova Fatih
İlkokulu

Burcu YILDIZ
Öğretmen, Düzce Gümüşova
İlkokulu

Selim YİĞİT
Öğretmen, Düzce Gümüşova
Ortaokulu

Sinem YİĞİT
Öğretmen, Düzce Gümüşova
Ortaokulu

Büşra YÜCEL
Öğretmen, Gümüşova İlçe Milli
Eğitim Müdürlüğü

*İyi olmak kolaydır
Zor olan adil olmaktır.
Victor HUGO*

BÖLÜM 1

ADALET: TOPLUMLARIN HUZUR VE SÜKÛNETİNİN BAŞLANGICI

Fatma Büşra ÇİÇEK¹

Adalet, geçmiş toplumlardan bu yana, insanı temel alan, demokratik ve sosyal hayatın düzenlenmesinde hatırı sayılır bir yere sahip olan vicdani bir değerdir. Örgütlenen topluluklarda hak ve hukuka riayet edilerek konulan kuralların temellerinin atılmasında yadsınamaz bir rolü vardır. Kişisel, sosyal ve toplumsal alanda birçok kuralın yapıtaşlarından biri olarak ele alınır. Çünkü bu değerın hiç kimseyi hiçbir şartta ayırıştırılmadan, birleştirici bir yaklaşımda olması önem arz eder. Adalet yoksunluğunda ise birçok problem baş gösterebileceği gibi, sosyal bilimlerde zorlayıcı koşullar oluşmasına da neden olabilir. Sosyal bilimlerin içerisinde bulunan Eğitim bilimlerinde de adalet kavramının öğretmenler tarafından öğrencilere somutlaştırılarak anlatılması, içselleştirilmesi ve davranışlara yansıtılmasının sağlanması hem vicdanlı öğrenciler yetişmesinde hem de eğitimin arşa çıkmasında önem arz etmektedir. Adaletin felsefi, hukuki, toplumsal ve ekonomik boyutları, bireyler ve toplumlar arasındaki ilişkileri şekillendiren temel unsurlardan biridir.

¹ Okul Müdürü, Düzce Gümüşova Anaokulu, bcicek158@gmail.com, ORCID iD: 0009-0001-9305-2066

KAYNAKÇA

- Baki, B. (2024). Nietzsche’de adalet, hinc ve ceza. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 13(39), 571-592.
- Eroğlu, M. (2023). Çocukluk döneminde bilişsel gelişim: Piaget ve Vygotsky’nin bilişsel gelişim kuramlarının incelenmesi ve karşılaştırılması. *Journal of Education and New Approaches*, 6(1), 69-77.
- Kılınc, B. (2013). Kendi kendini açıklayan bir kavram: Adalet. *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birikimler Dergisi*, 4(1), 29-49.
- Marx, K. (2013). *Kapital*. Yordam Kitap.
- Montesquieu, C. (2010). *Kanımların ruhu üzerine*. Yapı Kredi Yayınları.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Harvard University Press.
- Rawls, J. (2017). *Bir adalet teorisi* (V. A. Coşar, Çev.). Phoenix Yayınları.
- Sen, A. (2009). *The Idea of Justice*. Harvard University Press.
- Şar, G. (2016). Platon’un adalet anlayışı. *Felsefe-Bilim Araştırmaları*, 29(1), 35-47.

BÖLÜM 2

ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK: YÜCELİĞİN SESSİZ DİLİ

Ramazan ÇAKIR¹

Alçak gönüllülük, “alçak gönüllü olma durumu” olarak tanımlanırken; alçak gönüllü ise, “kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen ve büyüklenmeyen kişi” anlamına gelmektedir (TDK, 2025). Alçak gönüllü bir kişi, kendi değerinin farkında olsa da bu değeri başkalarına karşı üstünlük kurarak değil, eşitlik ve saygı çerçevesinde ifade eder. Bu erdem hem bireysel hem de toplumsal düzeyde uyumlu ilişkiler kurmaya, empati göstermeye ve başkalarının değerine saygı duymaya olanak tanır. Alçak gönüllülük, aynı zamanda kişinin içsel huzurunu güçlendirir ve psikolojik iyi olma durumunu pekiştirir.

Alçak Gönüllülüğün Tanımı ve Temel Özellikleri

Alçak gönüllülük, bir kişinin kendisini başkalarından üstün görmemesi, kibirden kaçınması ve kendi değeri hakkında mütevazı bir bakış açısına sahip olması olarak tanımlanabilir. Bir başka yönüyle alçak gönüllülük, öz-kabulün bir tezahürüdür

¹ Müdür Yardımcısı, Düzce Gümüşova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, rmzncakir43@gmail.com, ORCID iD: 0009-0004-7397-2764

KAYNAKÇA

- Aksoy, A., Güngör Aytar, F., & Kaytez, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin mutluluk ve alçakgönüllülük düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(4), 785-801.
- Elliott, J. C. (2010). *Humility: Development and analysis of a scale* [Yayımlanmamış doktora tezi]. University of Tennessee.
- Erkuran, H., & Karadeniz, H. (2021). Kültürel alçakgönüllülük. 3. *Sağlık Bilimlerinde Multidisipliner Çalışmalar Kongresi Proceeding Book*, 29-35.
- Gediksiz, E. (2013). *Alçakgönüllülük ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Karademir, N. (2019). Coğrafya öğretmen adaylarının alçakgönüllülük düzeylerinin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 45-60.
- Korkmaz, S. (2020). Ölçülülük ve aşkınlık erdemi: Affetme, alçakgönüllülük ve dindarlık ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(2), 51-67.
- Means, J. R., Wilson, G. L., Sturm, C., Biron, J. E., & Bach, P. J. (1990). Humility as a psychotherapeutic formulation. *Counseling Psychology Quarterly*, 3(2), 211-215.
- Sarıçam, H., Akın, A., & Gediksiz, E. (2012). Alçakgönüllülük ölçeğinin Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(2), 165-188.
- Temiz, Y. E. (2019a). Alçakgönüllülük ölçülebilir mi? Alçakgönüllülüğün kavramsallaştırılması ve ölçülmesinde karşılaşılan güçlükler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 321-345.
- Temiz, Y. E. (2019b). *Alçakgönüllülük, dindarlık, psikolojik iyi olma ve yaşam doyumu değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Temiz, Y. E. (2020). Alçakgönüllülük insanın iyi hissetmesini sağlayabilir mi? Alçakgönüllülük, psikolojik iyi olma ve öznel iyi olma arasındaki ilişki. *Bilimname*, 41, 231-275.
- Türkçapar, Ü., & Karademir, T. (2016). Formasyon eğitimi alan bireylerin alçakgönüllülük düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 115-132.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2025). Türkçe sözlük. Erişim adresi: www.tdk.gov.tr

BÖLÜM 3

ÇALIŞKANLIK VE AZİM: BAŞARININ TEMEL TAŞLARI

Selim YİĞİT¹

Çalışma kavramı bir işle meşgul olma, üretme ve emek harcama anlamında kullanılmaktadır. Çalışkan ise bir işte emek vererek üretken olan ve alın teriyle geçimini sağlayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Fırat, 2010). Bu bağlamda, çalışkan bir birey işten kaçmayan ve sürekli çalışan kişi olarak ifade edebilir (Aktepe, Uzunöz ve Sarıçam, 2020). Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre ise çalışkanlık, çalışkan olma durumu ve faaliyet şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2011).

Türk Dil Kurumu'na göre azim kelimesi, “*bir işteki engelleri yenme kararlılığı, kararlılık*” anlamına gelir (TDK, 2005). Azim, iki temel öğeden oluşur: sürekli çaba göstermek ve ilgi alanlarında kararlılık göstermek. Bu iki unsur bireylerin uzun vadede dirençli ve istikrarlı olmalarını sağlayan önemli faktörlerdir (Duckworth ve Quinn, 2009).

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Ortaokulu, selimyigit25@gmail.com,
ORCID: 0009-0004-9646-1836

KAYNAKÇA

- Aktepe, V., Uzunöz, A., & Sarıçam, İ. (2020). Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde çalışkanlık değerine yönelik metafor algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 449-466.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Türk değerleri üzerine bir değerlendirme. *Felsefe Dünyası Dergisi*, 41, 64-77.
- Atatürk, M. K. (1928). *Nutuk*. Yapı Kredi Yayınları.
- Credé, M., Tynan, M. C., & Harms, P. D. (2017). Much ado about grit: A meta-analytic synthesis of the grit literature. *Journal of Personality and Social Psychology*, 113(3), 492-511.
- Duckworth, A. L., Kirby, T. A., Tsukayama, E., Berstein, H., & Ericsson, K. A. (2011). Deliberate practice spells success: Why grittier competitors triumph at the National Spelling Bee. *Social Psychological and Personality Science*, 2(2), 174-181.
- Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(6), 1087-1101.
- Duckworth, A. L., & Quinn, P. D. (2009). Development and validation of the Short Grit Scale (GRIT-S). *Journal of Personality Assessment*, 91(2), 166-174.
- Duckworth, A. L., & Seligman, M. E. (2005). Self-discipline outdoes IQ in predicting academic performance of adolescents. *Psychological Science*, 16(12), 939-944.
- Fırat, H. (2010). Sait Faik Abasıyanık'ın dünyasında iki zıt kavram: Tembellik ve çalışkanlık. *Turkish Studies*, 5(4), 123-135.
- Hofstede, G. (1980). Culture and organizations. *International Studies of Management & Organization*, 10(4), 15-41.
- House, R. J., Hanges, P. J., Javidan, M., Dorfman, P. W., & Gupta, V. (2004). *Culture, leadership, and organizations: The GLOBE Study of 62 Societies*. SAGE Publications.
- Markus, H. R. (1991). Cultural variation in the self-concept. In D. Matsumoto (Ed.), *The self: Interdisciplinary approaches* (pp. 18-48). Springer.
- Sarıçam, H., Çelik, İ., & Oğuz, A. (2016). Kısa azim (sebat) ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(2), 175-190.
- Strayhorn, T. L. (2014). What role does grit play in the academic success of Black male collegians at predominantly White institutions? *Journal of African American Studies*, 18(1), 1-10.
- Taşkın, Ü. (2015). *Osmanlı esnafı ve Ahilik* (s. 89). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, 69(6), 907-924.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük* (11. bs.). Türk Dil Kurumu Yayınları.

BÖLÜM 4

CESARET: BİREY VE TOPLUMUN TEMELİ

Semiha ÖVÜN¹

Cesaret, güç bir durumla karşılaşıldığında veya zor bir işe başlarken insanın kendine duyduğu güven olarak ifade edilir. Tarih boyunca birçok anlatıya konu olmuş, birçok eserde işlenmiş, felsefenin ve felsefecilerin tartışmayı sürdürdüğü güncel konulardandır. Her dönem çeşitli bilim dallarına farklı açılardan araştırma konusu olmuştur. Sanatın önemli konularından biri olarak geçmişten günümüze bireysel ve toplumsal açıdan işlenmiştir (Mert, 2021). Günümüzde ise cesaret kavramı, yalnız fiziksel tehlikelere karşı koymayı ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda etik duruş sergileme ve bireysel sınırları aşma biçiminde de anlaşılmaktadır. İçinde bulunduğumuz dijital çağda teknolojinin hızlı gelişimi ve sosyal medyanın etkisiyle cesaret, artık yalnızca kahramanlık hikâyelerinde ve savaş meydanlarında değil, dijital dünyada da kendini göstermektedir. İnsanlar, düşüncelerini herhangi bir engellemeye maruz kalmadan özgürce ifade etmek, hatta bazen toplumsal normlara meydan okumak veya kişisel

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Ortaokulu, semiha1424@gmail.com, ORCID iD: 0009-0008-5287-4558

KAYNAKÇA

- Aristoteles. (2021). *Nikomakhos'a Etik* (M. C. Kaya, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Freeman.
- Bechara, A., Tranel, D., & Damasio, H. (2000). Characterization of the decision-making deficit of patients with ventromedial prefrontal cortex lesions. *Brain*, 123(11), 2189-2202.
- Campbell, J. (2019). *Kahramanın sonsuz yolculuğu* (S. Gürses, Çev.). İthaki Yayınları.
- Çelebi, F. (2021). Dijital çağda liderlik ve girişimcilik. *İksad Yayınevi*, 809-830.
- Çiğ, M. İ. (2020). *Gilgameş: Tarihte ilk kral kahraman*. Kaynak Yayınları.
- Gökyay, O. Ş. (2013). *Dede Korkut hikâyeleri*. Kabalıcı Yayınları.
- Jiang, X. (2012). Confucius's view of courage. *Journal of Chinese Philosophy*, 39(1), 44-59.
- Mert, İ. S. (2021). Cesareti anlamak. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1), 51-61.
- Platon. (2019). *Devlet* (S. Eyüboğlu & M. A. Cimcoz, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

BÖLÜM 5

DAYANIŞMA: BİREYİ BİZ YAPAN PAYLAŞIM VE İŞ BÖLÜMÜ ANLAYIŞI

Burcu ALTUNTAŞ¹

Bireylerden oluşan bir toplumun bir arada olmasını sağlayan değerlerden biri dayanışmadır. Dayanışmayı ele alan kuramlar toplumsal iş bölümü ve dayanışma olarak değerlendirir (Durkheim ve Ozankaya, 2006). Toplumun bir düzen içinde işleyebilmesi için dayanışma gerekir. Durkheim toplumsal iş bölümü çalışmasında dayanışmayı iki başlıkta ele alır: Mekanik dayanışma; geleneksel toplumlarda, insanların yakın ilişkilerle birbirine bağlı olduğu dayanışma türüdür. Bir ortak geçmişe sahip, değişimin az olduğu, benzer alışkanlıkları edinmiş toplumların dayanışma şeklidir. Yazılı olmayan kuralları vardır. Organik dayanışma; sanayileşme ile birlikte oluşan yeni kent yaşamında görülmektedir. Kapitalist sistemin bir getirisi olarak toplumsal hayat içerisinde yer alan dayanışma türüdür.

Bir toplumun temel değerlerinden toplumu bir arada tutan ortak hareket alanlarından biri dayanışmadır. Dayanışma bireylerin kolektif bir bilinç ile işbirliği içerisinde olma sürecidir. Temelinde insani değerlerin birçoğunu barındırır. Empati ile

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova BİST Anadolu İmam Hatip Lisesi, burcualtuntas128@gmail.com, ORCID iD: 0009-0009-4903-0773

KAYNAKÇA

- Aslan, H. (2007). *Sokrates öncesi filozofların doğa anlayışında dayanışma (solidarity) düşüncesi*. Kayıgüz.
- Çalışkan, A., & Kaya, G. (2021). Deprem sonrasındaki toplumsal dayanışma pratiklerinin sosyolojik görünümü: İzmir depremi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(32), 1052-1077.
- Çelebi, H. (2017). Derlem dilbilimi uygulamaları: Kuşaklararası dayanışma ölçeği hazırlama. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 14(2), 61-83.
- Durkheim, E., & Ozankaya, Ö. (2006). *Toplumsal işbölümü*. Cem Yayınevi.
- Kara, M. A. (2024). Toplumsal dayanışma kavramı temelinde imece kültürü: Tirebolu-Doğankent yöresi örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 12(53), 377-386.
- Köleoğlu, Y., Seyyar, A., & Aysoy, M. (2022). Durkheim'in toplumsal dayanışma teorisi ile günümüz sosyal inovasyon girişimleri arasındaki ilişki: Topluluk destekli tarımsal kooperatifler örneği. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 11(30), 175-195.
- Ökten, Ş. (2009). Aşiret, akrabalık ve sosyal dayanışma: Geleneksel hayatı yönetme biçimi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 99-112.
- Şeker, A. (2020). İş bölümünün, sosyal politika ve toplumsal dayanışma açısından sosyolojik çözümlemesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 20-27.
- Yıldırım, F. (2015). Çocukların dünyasına yaşlıları dahil etmek: Okul temelli kuşaklararası dayanışma modelleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 275-296.
- Yüksel, İ., & Adıgüzel, A. (2012). Değer eğitiminde karikatür kullanımı: Toplumsal birlik beraberlik ve dayanışma değer örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 68-80.

BÖLÜM 6

DOSTLUK: İNSAN BAĞLARININ GÖRÜNMEZ GÜCÜ

İrem ÇAKMAK¹

Dostluk, bireylerin duygusal, sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılayan önemli bir ilişki biçimidir. Aristoteles'e göre dostluk, üç farklı biçimde incelenebilir: yarar dostluğu, haz dostluğu ve erdem dostluğu (Aristoteles, 1994). Modern psikoloji de dostluğu, bireyin sosyal bağlılık ve aidiyet ihtiyacını karşılayan temel ilişkiler arasında saymaktadır (Baumeister ve Leary, 1995). Dostluk, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren bireylerin hayatında önemli bir yer tutmuştur. Sosyal bağlar, toplulukların bir arada kalmasını ve dayanışma içinde olmasını sağlamıştır. Dostluk ilişkileri, sadece bireysel değil, toplumsal düzeyde de önemli işlevler görmüştür. Antik Yunan'dan günümüze kadar filozoflar ve bilim insanları dostluğun doğasını, türlerini ve etkilerini incelemiştir.

Dostluğun Psikolojik Boyutu

Dostluk, psikolojik sağlamlık üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Yapılan araştırmalar, güçlü dostluk ilişkileri kurmanın bireylerin stresle başa çıkma becerilerini geliştirdiğini göstermektedir

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Nasrettin Hoca Anaokulu, cakmak.irem@hotmail.com, ORCID iD: 0009-0008-5254-1163

KAYNAKÇA

- Amichai-Hamburger, Y., & Ben-Artzi, E. (2003). Loneliness and internet use. *Computers in Human Behavior*, 19(1), 71–80.
- Aristoteles. (1994). *Nikomakhos'a etik* (S. Babür, Çev.). Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210–230.
- Bukowski, W. M., Newcomb, A. F., & Hartup, W. W. (1996). *The company they keep: Friendship in childhood and adolescence*. Cambridge University Press.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310–357.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Turkle, S. (2011). *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other*. Basic Books.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 202–209.

BÖLÜM 7

DÜRÜSTLÜK: TÜM DEĞERLERİN KESİŞİM KÜMESİ

Büşra YÜCEL¹

Kelime kökeni olarak Farsça “durust” kelimesinden dilimize geçen dürüstlük “doğru, yanlışsız ve eksiksiz” anlamlarını taşımaktadır (Tietze, 2002). Etimolojik olarak doğru ve gerçekleri söyleme anlamına gelmekte ve samimiyet, güvenilirlik ve sadakat kavramlarını barındırmaktadır. Dürüstlük içtenlik, doğruluk, açıklık ve netlik kişilik özelliklerini, doğru, net ve gerçekçi olma eylemlerini içermektedir (Yalnız ve Yılmaz, 2014). Demirkaya ve Çal (2018), dürüstlüğü; doğru olma hali veya niteliği olarak tanımlamaktadır. Longman-Çağdaş İngilizce Sözlüğünde dürüstlük “dürüst olma niteliği” olarak tanımlanmaktadır. Dürüst olmak ise “güvenilir, yalan söyleme, hile yapma veya çalma ihtimali, olmayan” şeklinde ifade edilmektedir (Külünkoğlu, 2018).

Doğruluk-Dürüstlük İlişkisi

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde dürüstlük kelimesinin doğruluk anlamına geldiği görülmektedir. Doğruluk ise “doğru

¹ Öğretmen, Gümüşova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, busrrayucel@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0055-5578

KAYNAKÇA

- Akdeniz, Ö. (2023). *Geleneksel oyunlar ve eğitsel oyunların 4. sınıf öğrencilerinde adalet, yardımlaşma ve dürüstlük tutumuna olan etkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Demirkaya, H., & Çal, Ü. T. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dürüstlük değerine ilişkin metaforik algıları. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1964-1980.
- Ekman, P. (1996). Why don't we catch liars? *Social Research*, 63(3), 801-817.
- Görmez, E., & Merey, Z. (2022). Ortaokul öğrencilerinin akademik dürüstlük değeri hakkındaki görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(33), 160-177.
- Işık, H. (2010). Öğretmen adaylarının dürüst olmayan davranışlarla ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 81-95.
- Kadir, D., Eisenring, T. S. S., Johannis, H., & Samad, S. (2015). The changes of students' behavior through the value of honesty as character education in senior high school in Maros. *International Journal of Academic Research*, 7(1), 182-185.
- Kamat, S. S., & Kanekar, S. (1990). Prediction of and recommendation for honest behavior. *The Journal of Social Psychology*, 130(5), 597-607.
- Karaman, O. (2024). *Ortaokul din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde doğruluk-dürüstlük değerinin öğretimi* [Yüksek lisans tezi]. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Külünkoğlu, T. (2018). *Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan değer eğitiminin öğrencilerin dürüstlük değerini kazanma düzeyine etkisi* [Doktora tezi]. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mazar, N., & Ariely, D. (2006). Dishonesty in everyday life and its policy implications. *Journal of Public Policy & Marketing*, 25(1), 117-126.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Resmî Gazete (Sayı: 30471).
- Şişman, M. (2006). *Eğitim bilimine giriş* (Güncellenmiş baskı). PegemA Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu. (2025). Doğruluk. *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim tarihi: 16.02.2025, <http://tdk.gov.tr/>
- Tietze, A. (2002). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati (Cilt 1)*. Simurg Yayınevi.
- Uzunkol, E., & Ata, H. İ. (2023). Ortaokul öğrencilerinin doğruluk-dürüstlük değer algılarının incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 130-145.
- Yalnız, A., & Yıkılmaz, Y. (2018). Değerler eğitimi kavramı olarak dürüstlük ve dürüstlük ölçgeği (DÖ) Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(34), 649-666.

- Yaşaroğlu, C., & Biçer, R. (2020). İlkokul öğrencilerinin kök değerlere ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(52), 996-1005.
- Yıldırım, Y. (2019). *Okul dışı etkinlik temelli değerler eğitimi programının öğrencilerin etkin vatandaşlık değerlerine etkisi* [Doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zimmy, S. T., Robertson, D. U., & Bartoszek, T. (2008). Academic and personal dishonesty in college students. *North American Journal of Psychology*, 10(2), 333-345.

BÖLÜM 8

FEDAKÂRLIK: KENDİNDEN VERİRKEN KENDİNE DEĞER KATMAK

Hafize KARABASAN¹

Arapça “fida”, Farsça “kar” kelimelerinin birleşiminden oluşan “Fedakârlık”, kişinin kendi istek ve ihtiyaçlarını göz ardı ederek başkalarının ihtiyaçları için özveride bulunması anlamına gelmektedir. Rushton’a göre “fedakârlık ile kişinin gerçekleştirmiş olduğu davranışın, kendisinden ziyade başkalarına olumlu sonuçlar getirmesi amaçlanmaktadır.” (Rushton, 1980). Aile ve arkadaşlık ilişkilerinde, iş hayatında ve toplumsal yaşamımızda sıkça rastlanılan fedakârlık; sevgi, dostluk ve duygudaşlık değerleriyle yakından ilişkilidir. Fedakârlık değeri tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde, kişiler arası ilişkilerin güçlenmesinde ve toplumların dayanışma ve birlik duygusunun gelişiminde etkin bir role sahiptir.

Ailede ve İlişkilerde Fedakârlık

Gül (2020), Aile ile sevgi kavramı arasındaki yakın bağı “fedakârlık” değerinin sağladığını belirtmektedir. Sevgi, merhamet, bağlılık

¹ Müdür Yardımcısı, Düzce Gümüşova Hacıkadırlar İlkokulu, hafize1108@gmail.com, ORCID iD: 0009-0009-1012-4334

KAYNAKÇA

- Ayten, A. (2009). *Prososyal davranışlarda dindarlık ve empatinin rolü* [Doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Bar-Tal, D. (1986). Altruistic motivation to help: Definition, utility and operationalization. *Humboldt Journal of Social Relations*, 13, 3-14.
- Budak, Y., & Kula, S. S. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 311-329.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2010). *Kur'an-ı Kerim meali*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Demirkol, M. (2019). Dinî bir tutum olarak yardımseverlik. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 211-232.
- Gül, H. (2020). Değişen kent ailesinde sevgi anlayışları ve ilişkilerine sosyolojik bir yaklaşım. *Din ve Bilim-Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 83-96.
- Helvacı, M. A. (2012). Öğretmenlik mesleğinin özellikleri. *Eğitim bilimine giriş* içinde (ss. 313-332). Anı Yayıncılık.
- Knetsch, J. L., & Var, T. (1976). The impacts of tourism and recreational facility development. *The Tourist Review*, 31(4), 5-10.
- Rushton, J. P. (1980). *Altruism, socialization and society*. Prentice-Hall.
- Rushton, J. P., Chrisjohn, R. D., & Fekken, G. C. (1981). The altruistic personality and the self-report altruism scale. *Personality and Individual Differences*, 2(4), 293-302.

BÖLÜM 9

GELENEK, ÖRF VE ÂDETLER: TOPLUMSAL KİMLİK VE SÜREKLİLİĞİN İZİNDE

Ümit HOPAL¹

Örf ve âdet birbirinden ayrılması ve tanımlanması oldukça zorlayıcı kavramlardır. Bu iki sosyolojik kavramları ayrı tutmak oldukça güçtür. “Örf ve Âdetler Sosyolojisi” çalışmasında toplumda kabullenilmiş ortak alışkanlık ve davranış şekillerinin tamamına örf demiştir. Örneğin; Türk toplumlarında vefat etmiş birine cenaze töreni düzenlemek bir öftür. Âdet ise bir toplumda yerleşmiş usul ve kaidelerdir. Örneğin; Doğu kültüründe evlilikte çocuk olmadıysa erkeğin yeniden evlendirilmesi gibi (Yanardağ, 2017). Örf toplumda yapılaması gereken yazılı olamayan kuralları kapsıyorsa âdet ise kurallar içindeki bölgesel iştirakler olarak betimleyebiliriz. Gelenek ise çalışmalarda farklı tanımlarla karşımıza çıksa da genel anlamıyla toplumdaki topluma değişebilen geçmişten günümüze kalmış saygı gösterilen davranışlar bütünüdür. Yaşayan gelenekler ya da tek edilmiş gelenekler vardır.

¹ Müdür Yardımcısı, Düzce İstilli Ortaokulu, umithopal_1@hotmail.com, ORCID iD: 0009-0008-0180-6950

KAYNAKÇA

- Civelek, A. (2010). Turizmin sosyal yapıya ve sosyal değişmeye etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 331-350.
- Dursun, A. (2016). *Türk halk hukuku*. Ötüken Neşriyat.
- Eroğlu, E. (2015). Geçmişten günümüze sosyal normlar. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(50), 299-308.
- Gökalp, Z. (1992). *Terbiyenin sosyal ve kültürel temelleri (Cilt 1)*. Milli Eğitim Basımevi.
- Gökçe, F. (1999). Eğitim sistemlerinin amaçları ve devletin siyasi, ideolojik, ekonomik ve güçler arasındaki ilişkisi. *21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu*, Ankara.
- Karaköse, A. (2012). Sosyolojik yönüyle ahlak. *Bilimname*, 23(2), 149-172.
- Karasoy, M. (2018). An overview of education in national socialist period in Germany Almanya'da nasyonal sosyalizm döneminde eğitime genel bir bakış. *Journal of Human Sciences*, 15(1), 209-224.
- Özkan, R. (2011). Toplumsal yapı, değerler ve eğitim ilişkisi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 333-344.
- Ramiç, A. (2002). *Abdülhak Şinasi Hisar'ın söyleminde gelenek* (Yüksek lisans tezi). Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Yanardağ, A. (2017). Örf ve âdetler sosyolojisi. *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(9), 39-63.

BÖLÜM 10

GÖREV BİLİNCİ: MESLEĞE BAĞLILIK, MESLEK SEVGİSİ

Hüseyin DİNÇ¹

Görev bilinci, rolün ya da görevin minimum anlamdaki gereklerinin ötesine giden davranışları ifade eder (Schnake ve Dumler, 2003). Görev bilinci, bireylerin işlerine olan sorumluluklarını ve rollerini etkili bir şekilde yerine getirme istekliliğiyle şekillenirken, örgütsel vatandaşlık davranışları da çalışanların gönüllü olarak örgüt içindeki sosyal ilişkileri güçlendirmesi ve genel işleyişe katkı sağlamasıdır. Yüksek görev bilinci, çalışanların yalnızca kendi işlerini değil, aynı zamanda örgüt kültürünü ve çalışma ortamını da iyileştirmek amacıyla örgütsel vatandaşlık davranışlarını sergilemelerini teşvik eder. Böylece, görev bilinci ve örgütsel vatandaşlık birbirini destekleyerek, çalışanların performansını ve örgütün genel verimliliğini artıran güçlü bir bağ oluşturur. Örgütsel vatandaşlık davranışı vicdanlılık boyutunu, üstün/ileri görev bilinci olarak tanımlayan Çetin'e (2004) göre bu boyut, iş görenlerin kendilerinden beklenen rol davranışının üzerinde bir davranış göstermelerini ifade etmektedir.

¹ Müdür Yardımcısı, Düzce Gümüşova İlkokulu, huseyin_dinc@msn.com, ORCID iD: 0000-0002-2071-5017

KAYNAKÇA

- Çetin, M. Ö. (2004). *Örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karaca, E., & Özmen, A. (2018). Örgütsel adaletin örgütsel vatandaşlık davranışına etkisi: Kamu ve özel sektörde karşılaştırmalı bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 7-30.
- Kaskel, R. J. (2000). *Value congruence and satisfaction*. California School of Professional Psychology-Berkeley/Alameda.
- Köse, S., Kartal, B., & Kayalı, N. (2003). Örgütsel vatandaşlık davranışı ve tutuma ilişkin faktörlerle ilişkisi üzerine bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(20), 1-19.
- Kelebek, E. F. E. (2022). Öğretmenlerin güçlendirilmesinin okullarda örgütsel vatandaşlık davranışı gösterme eğilimleri üzerindeki etkisi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 33-46.
- Kelloway, E. K., Loughlin, C., Barling, J., & Nault, A. (2002). Self-reported counterproductive behaviors and organizational citizenship behaviors: Separate but related constructs. *International Journal of Selection and Assessment*, 10(1-2), 143-151.
- Lian, L. (2018). Alienation as mediator and moderator of the relationship between virtues and smartphone addiction among Chinese university students. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 16, 1208-1218.
- Organ, D. W. (1988). *Organizational citizenship behavior: The good soldier syndrome*. Lexington Books/DC Heath and Com.
- Organ, D. W. (2014). Organizational citizenship behavior: It's construct clean-up time. In *Organizational citizenship behavior and contextual performance* (pp. 85-97). Psychology Press.
- Özkara, Z. U., Taş, A., & Aydın, B. (2020). Örgütsel adalet ile yüksek görev bilincinin sanal kaytarma üzerindeki etkileri. *Third Sector Social Economic Review*, 55(3), 2044-2063.
- Schnake, M. E., & Dumler, M. P. (2003). Levels of measurement and analysis issues in organizational citizenship behavior research. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 76(3), 283-301.
- Yürür, S. (2009). Yöneticilerin çatışma yönetim tarzları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin analizine yönelik bir araştırma. *Cumhuriyet University Journal of Economics & Administrative Sciences*, 10(1), 23-42.

BÖLÜM 11

HOŞGÖRÜ: İNSANLARI BİR ARADA TUTAN FORMÜL

Burcu UYAR¹

İnsanlar doğası gereği birbirlerinden farklıdır. Aynı zamanda sosyal bir varlık oldukları için birlikte yaşamak zorundadır. Gelişen teknoloji sayesinde insanlar kendilerinden çok farklı kültürlerde kişilerle kolaylıkla iletişim sağlayabilmektedir. Etkileşimin kolaylaşması farklı insanları bir araya getirdiği için hoşgörüyü de kaçınılmaz kılmaktadır.

Etimolojik Olarak Hoşgörü

Hoşgörü Türkçe ve Farsçadan gelen iki sözcüğün birleşiminden oluşur. “Hoş” beğenilen, anlamında Farsça bir kelimedir. “Görü” ise görme duygusunu ifade eden Türkçe bir kelimedir (Kepenekçi, 2004). Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre hoşgörü, yapılan yanlış veya kötü davranışları anlayışla karşılayarak affetme, sert ve katı hükümlü olmama; müsamaha, tolerans olarak tanımlanmıştır (TDK, 2025). Tolerans ise Fransızca bir sözcük olup bir duruma katlanma, tahammül etme anlamına gelir (Karahana, 2005).

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Fatih İlkokulu, uyar.burcu06@gmail.com, ORCID iD: 0009-0004-3715-8554

KAYNAKÇA

- Bardakçı, M. N. (2007). Mevlânâ'nın evrensel sevgi ve hoşgörü anlayışı. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 29-44.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2010). *Kur'an-ı Kerim meali*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatric Nursing-Special Topics*, 3(2), 175-181.
- Karahan, S. (2005). *Türk dilinin etimolojisi*. Kültür Yayınları.
- Kaygısız, İ. (2019). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin hoşgörü algılarının resimler aracılığıyla incelenmesi. *International Journal of Scholars in Education*, 2(2), 75-92.
- Kepenekçi, Y. K. (2004). Sınıf öğretmenlerine göre hoşgörü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 38(38), 250-265.
- Şafak, Y. (2009). Mevlânâ'ya atfedilen "yine gel..." rubâîsine dair. *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, 24(2), 75-80.
- Türk Dil Kurumu. (2025). *Güncel sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Türkiye çocuk araştırması 2022*. <https://www.tuik.gov.tr>

BÖLÜM 12

MERHAMET: KALPTEN GELEN GÜÇ

Hümevra DEMİR¹

Merhamet, bireylerin başkalarının acılarına, zorluklarına veya ihtiyaçlarına karşı duyduğu derin üzüntü ve bu duyguyu hafifletmek amacıyla yardım etme isteği olarak tanımlanabilir (Kuyucu, 2016). Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre, merhamet “birinin acılarını ya da zorluklarını hissedip onlara karşı acıma duygusu ve yardımcı olma isteği” olarak açıklanır (Türk Dil Kurumu, 2024). Bu tanım, merhametin sadece bir duygu değil, aynı zamanda bir eylem olduğunu ortaya koymaktadır. Merhamet, insanın başkalarına karşı duyduğu empatik bir hissiyat olup, bu hissiyatla eyleme geçilmesi gerekliliğini vurgular (Erdem, 2018). Merhamet, tarihsel olarak hem felsefi hem de dini metinlerde önemli bir erdem olarak kabul edilmiştir. Özellikle dini öğretiler, merhameti, insanın yüksek bir erdem olarak sahip olması gereken temel bir değer olarak tanımlamaktadır. Örneğin, İslam'da merhamet, Allah'ın sıfatlarından biri olarak kabul edilir ve insanlar arasında da bu duygunun yayılması öğütlenir (Yıldız, 2017). Hristiyanlıkta ise, İncil'de merhamet, Tanrı'nın insanlara gösterdiği en büyük değerlerden biri olarak öne çıkmaktadır (Taylor, 2019). Felsefi

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Nasrettin Hoca Anaokulu, humeyrademrr0@gmail.com, ORCID iD: 0009-0006-8422-1880

KAYNAKÇA

- Aydın, M. (2021). *Merhamet ve toplumsal dayanışma*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Batson, C. D. (1991). *The altruism question: Toward a social-psychological answer*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Berkowitz, L. (2005). *The social psychology of aggression*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Durkheim, É. (1997). *The division of labor in society*. Free Press.
- Eisenberg, N., & Lennon, R. (1983). Sex differences in empathy and related capacities. *Psychological Bulletin*, 94(1), 100-131.
- Erdem, A. (2018). Merhametli davranışların toplum üzerindeki etkileri. *İnsan Hakları ve Ahlak Dergisi*, 5(2), 45-59.
- Güler, M. (2020). Merhametin sosyal huzur üzerindeki rolü. *Toplum ve Birey Dergisi*, 12(3), 30-40.
- Karniol, R., Grosz, E., & Schorr, I. (2003). The role of empathy and compassion in helping. *Social Psychology Quarterly*, 66(1), 17-32.
- Kuyucu, H. (2016). *Merhamet: Tanım ve ahlaki değer*. Akademi Yayıncılık.
- Nussbaum, M. C. (2016). *Upheaval of thought: The intelligence of emotions*. Cambridge University Press.
- Sen, A. (2006). *Merhamet ve ahlak felsefesi*. Felsefe Yayınları.
- Sen, A. (2009). *The idea of justice*. Harvard University Press.
- Taylor, S. (2019). *The role of mercy in Christianity*. Faith Publishing.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. <https://www.tdk.gov.tr>
- Yıldız, S. (2017). *İslam'da merhamet kavramı ve sosyal etkileri*. İlahiyat Fakültesi Yayınları.

BÖLÜM 13

NEZAKET: SAĞLIKLI TOPLUMUN ANAHTARI

Beyza KOCA¹

Nezaket kelimesinin sözlük anlamı (TDK, 2025) “Başkalarına karşı saygılı ve kibar davranma; naziklik” olarak ifade edilmektedir. Nezaketi; Leech “muhatabın kendini iyi hissetmesini sağlamak”, Fraser “toplumsal olarak beklenen hâl” şeklinde tanımlamıştır (Escandell, 1998). Literatürde farklı disiplinlerin bakış açılarıyla ele alınan nezaket; kişinin kendisiyle olan ilişkisinden sosyal ilişkilere, güler yüzlü olmaktan selamlaşmaya, kılık kıyafetten sanal dünyaya kadar oldukça geniş bir kavramdır.

Toplum, Kültür ve Nezaket

Her toplum kendi kültürü, gelenekleri, sosyal ihtiyaçları ve değer yargıları çerçevesinde nazik olan ya da olmayan davranışlar geliştirmiştir. Toplumun geliştirdiği nezaket kuralları sosyal etkileşimde büyük önem taşımaktadır (Dereli, 2008). Her toplum kendi koşullarını oluşturduğundan dolayı farklı kültürlerin nezaket sistemleri arasında büyük farklılıklar görülmektedir. Bir kültürde

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Anaokulu, beyza.k43@gmail.com, ORCID iD: 0009-0009-0475-7215

KAYNAKÇA

- Dereli, S. (2008). Sözlü iletişimde nezaket stratejileri. *Türkbilig: Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 9(15), 24-52.
- Eriş, E. D., & Kocabıyık, M. S. (2022). Nezaket: Örgütlerde yönetici-çalışan ilişkilerini güçlendirici bir davranış. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 17(65), 329-350.
- Escandell-Vidal, V. (1998). Politeness: A relevant issue for relevance theory. *Revista Alicantina de Estudios Ingleses*, 11, 45-57.
- Kılıçer, K., Özeke, V., & Çoklar, A. N. (2018). Sosyal medya kullanıcılarına ait siber davranışların insani değerler bağlamında incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 56, 19-39.
- Kopal, E. (2013). *Buhari ve Müslim hadisleri çerçevesinde Hz. Peygamber'in nezaket ve zerafeti* [Yüksek lisans tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Mücahit, M. (2019). Ahlaki bir değer olarak nezaket ve ailede nezaket eğitimi. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(30), 791-803.
- Onursal Ayırır, İ. (2020). Türkiye Türkçesinde kalıp sözler: Nezaket kuramı açısından edimbilimsel bir değerlendirme. *Milli Folklor*, 16(126), 86-98.
- Özdemir, S., & Işık, K. C. (2021). Siber nezaket ölçeği geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 1215-1232.
- Rowland, L., & Klisanin, D. (2018). Cyber-kindness: Spreading kindness in cyberspace. *Media Psychology Review*, 12(1), 340-343.
- Selçuk, A. (2005). Kültürlerarası iletişim açısından gündelik iletişim davranışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 1-17.
- Selçuk, A. (2007). Sosyal bir davranış biçimi olarak dil. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 503-507.
- Türk Dil Kurumu. (2025). Nezaket. <https://sozluk.gov.tr/>
- Yaylagül, Ö. (2005). Eski Türkçede nezaket ifadeleri. *Milli Folklor*, 17(68), 151-165.

BÖLÜM 14

ÖZDENETİM: KENDİ KENDİNE KONTROL

Soner CEYLAN¹

Özdenetim Kavramı

İnsanların hayatları boyunca sahip olabileceği en önemli becerilerden biri özdenetim becerisidir. Özdenetim, bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarını amaçlarına uygun hale getirme sürecidir (Inzlicht, Schmeichel ve Macrae, 2014). Budak (2017) özdenetimi; kişinin, davranışlarına hükmedebilmesi ve dürtülerini dizginleyebilme yetisi olarak ele almıştır. Özdenetimi düşük olan kişiler hazlarını erteleyemezler, basit görevleri tercih ederler, azim gerektiren işlerden kaçınırlar, az planlama ve beceri gerektiren işlerden hoşlanırlar (Delisi vd., 2010). Bu kişilerde depresyona yatkınlık, endişelilik, düzensiz beslenme ve davranışlarda aşırılık görülmektedir (Baumeister ve Alquist, 2009).

Oaten ve Cheng (2006), özdenetimin, uzun vadede zarar verici mantıksız ya da istenmeyen davranışları bastırmayı gerektirdiğini

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Ortaokulu, soner.alex34@gmail.com, ORCID iD: 0009-0006-4540-0464

KAYNAKÇA

- Allahverdipour, H., Hidarnia, A., Kazamnegad, A., Shafii, F., Fallah, P. A., & Emami, A. (2006). The status of self-control and its relation to drug abuse-related behaviors among Iranian male high school students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 34(4), 413-424.
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 7-14
- Baumeister, R. F., & Alquist, J. L. (2009). Is there a downside to good self-control? *Self and Identity*, 8(2-3), 115-130.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1980). New directions in socialization research. *American Psychologist*, 35(7), 639-652.
- Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. In J. Brooks-Gunn, R. Lerner, & A. C. Petersen (Eds.), *The encyclopedia of adolescence* (pp. 746-758). Garland.
- Budak, S. (2017). *Psikoloji sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- De Ridder, D. T., Lensvelt-Mulders, G., Finkenauer, C., Stok, F. M., & Baumeister, R. F. (2012). Taking stock of self-control: A meta-analysis of how trait self-control relates to a wide range of behaviors. *Personality and Social Psychology Review*, 16(1), 76-99.
- DeLisi, M., Beaver, K. M., Vaughn, M. G., Trulson, C. R., Kosloski, A. E., Alan, J., Drury, A. J., & Wright, J. P. (2010). Personality, gender, and self-control theory revisited: Results from a sample of institutionalized juvenile delinquents. *Applied Psychology in Criminal Justice*, 6(1), 31-46.
- Ezinga, M. A. J., Weerman, F. M., Westenberg, P. M., & Bijleveld, C. C. (2008). Early adolescence and delinquency: Levels of psychosocial development and self-control as an explanation of misbehavior and delinquency. *Psychology, Crime & Law*, 14(4), 339-356.
- Gökalp, A., Uluçınar, U., Değirmenci, N., & Yüksel, K. (2021). Öz denetim ile sorumluluk arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 715-726.
- Inzlicht, M., Schmeichel, B. J., & Macrae, C. N. (2014). Why self-control seems (but may not be) limited. *Trends in Cognitive Sciences*, 18(3), 127-133.
- Kendir, S. (2021). Üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinde öz denetim, dürtüsellik, akıllı telefon bağımlılığı ve obezite arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Mazılı, S. (2019). *Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının özdenetim açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Oaten, M., & Cheng, K. (2006). Improved self-control: The benefits of a regular program of academic study. *Basic and Applied Social Psychology*, 28(1), 1-16.

- Özkoçak, Y. (2016). Türkiye’de akıllı telefon kullanıcılarının oyalanma amaçlı tercih ettikleri mobil uygulamalar. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 6(12), 106-115.
- Park, W. K. (2005). Mobile phone addiction. In R. Ling & P. E. Pedersen (Eds.), *Mobile communications: Re-negotiation of the social sphere* (pp. 253–272). Springer London.
- Süler, M. (2016). *Akıllı telefon bağımlılığının öznel mutluluk düzeyine etkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42–59.
- Şata, M., Çelik, İ., Ertürk, Z., & Taş, U. E. (2016). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği’nin (ATBÖ) Türk lise öğrencileri için uyarlama çalışması. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 7(1), 156–169.
- Yavuzer, H. (2000). *Çocuk eğitimi el kitabı* (17. bs.). Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2004). *Ana-baba ve çocuk* (17. bs.). Remzi Kitabevi.

BÖLÜM 15

ÖZGÜRLÜK VE BAĞIMSIZLIK: TARİHSEL YOLCULUK VE TOPLUMSAL DEĞİŞİM

Tuğba ERDEMİR¹

Özgürlük, bireylerin bağımlı olmadan, herhangi bir olgu tarafından zorlanmadan, her türlü dış etkiden bağımsız olarak kendi isteğiyle, kendi yasasına dayanarak karar verme süreci olarak tanımlanır (Cevzici, 1999). Bağımsızlık ise bireylerin toplumların ya da ulusların herhangi bir dış otoritenin etkisi olmadan kendi eylemlerini yapabilmesi kendi kararlarını özgür seçimlerle yapması olarak tanımlanır. Bu iki kavram evrensel olarak bireylerin ve toplumların her eyleminde vazgeçilmez en önemli nedenlerden biri olagelmıştır. İnsanlık tarihiyle başlayan bu meseleler felsefi, psikolojik, ekonomik, tarihi, siyasi ve kültürel yönleriyle toplumları yönlendirip etkilemiştir.

Felsefi Terminolojide Özgürlük ve Bağımsızlık

Etimolojik açıdan öz ve gür olarak iki bileşenden oluşmuştur. Öz yani benlik veya bireyin içsel yapısı, varlığın değeri anlamlarına

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova 75. Yıl İlkokulu, tugbaerdemir1@gmail.com, ORCID iD: 0009-0001-6954-7376

KAYNAKÇA

- Aduğit, Y. (2013). Özgürlüğün kısa tarihi. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 63-93.
- Akarsu, B. (2008). *Felsefi terimler sözlüğü*. İnkılap Kitabevi.
- Akşin, S. (2007). *Türkiye tarihi: Millî mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti*. İstanbul.
- Bolat, B. S. (2005). Fransız İnkılabı'nın Türk modernleşme sürecine etkileri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 149-167.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Friedman, M. (2021). *Kapitalizm ve özgürlük* (D. Erberk & N. Himmetoğlu, Çev.). Serbest Kitaplar.
- Hançerlioğlu, O. (2016). *Felsefe sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- İnalçık, H. (2020). *Osmanlı İmparatorluğu klasik çağ (1300-1600)*. Kronik Kitap.
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk millî kültürü*. Ötüken Yayınları.
- Kant, I. (2002). *Ahlak metafiziğinin temellendirilmesi* (I. Kuçuradi, Çev.). TFK Yayınları.
- Kinross, L. (2018). *Atatürk: Bir milletin yeniden doğuşu* (N. Sander, Çev.). Altın Kitaplar.
- Platon. (2002). *Devlet* (H. Demirhan, Çev.). Sosyal Yayınları.
- Sanna, F. (2021). *Yolculuk* (Z. Sevde, Çev.). Taze Kitap.
- Spinoza, B. (2011). *Ethica* (Ç. Dürüşken, Çev.). Kabalıcı Yayınları.
- Tekin, T. (1998). *Orhon yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kaan, Tunyukuk*. Şafak Matbaacılık.
- Wood, E. M. (2016). *Özgürlük ve mülkiyet* (O. Köymen, Çev.). Yordam Kitap.

BÖLÜM 16

SABIR: ZAMANIN İÇİNDE GİZLİ BİR GÜÇ

Esra BAŞTÜRK¹

Sabır, bireyin hedeflerine ulaşma sürecinde karşılaştığı zorluklara, engellere ve gecikmelere karşı gösterdiği direnç ve metanet olarak tanımlanmaktadır. Psikoloji literatüründe sabır, öz denetim ve dürtü kontrolü ile yakından ilişkili olup, bireyin anlık tatminleri erteleyerek uzun vadeli hedeflerine ulaşma kapasitesini ifade eder (Baumeister ve Vohs, 2016). Mischel, Shoda ve Rodriguez'in (1989) yürüttüğü klasik "Marshmallow Testi" çalışması, çocukların sabır gösterme becerilerinin ilerleyen yaşlarda akademik başarı, sosyal uyum ve stresle başa çıkma becerileriyle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma, sabrın bireyin yaşam boyu gelişimi üzerinde kalıcı etkileri olabileceğini göstermiştir. Psikolojik iyi oluş açısından bakıldığında, sabrın kişinin stresle başa çıkma kapasitesini artırdığı ve ruhsal sağlığı olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Schnitker, 2012). Schnitker'in araştırmasında, sabrın hem kısa vadeli duygusal regülasyonu hem de uzun vadeli yaşam memnuniyeti üzerinde belirgin bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Toplumsal bağlamda sabır, özellikle kolektivist

¹ Okul Müdürü, Düzce Gümüşova Nasrettin Hoca Anaokulu, esrabasturk1414@gmail.com, ORCID iD: 0009-0008-1573-0117

KAYNAKÇA

- Akerlof, G. A., & Shiller, R. J. (2009). *Animal spirits: How human psychology drives the economy, and why it matters for global capitalism*. Princeton University Press.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Baumeister, R. F., & Vohs, K. D. (2016). Self-regulation and the executive function of the self. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 54, pp. 67-122). Academic Press.
- Baumeister, R. F., Vohs, K. D., & Tice, D. M. (2007). The strength model of self-control. *Current Directions in Psychological Science*, 16(6), 351-355.
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. T. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18(2), 76-82.
- Deutsch, M. (1973). *The resolution of conflict: Constructive and destructive processes*. Yale University Press.
- Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(6), 1087-1101.
- Fernandez, S. (2010). The role of emotional intelligence in promoting self-regulation and achievement in students. *Journal of Educational Psychology*, 102(2), 305-318.
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226.
- Gross, J. J., & Thompson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual and practical issues. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 3-24). Guilford Press.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer.
- Mischel, W., Shoda, Y., & Rodriguez, M. I. (1989). *Delay of gratification in children*. *Science*, 244(4907), 933-938.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(3), 719-727.
- Schnitker, S. A. (2012). The role of patience in well-being: A longitudinal study. *Personality and Individual Differences*, 53(7), 881-887. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.07.010>
- Schnitker, S. A., & Emmons, R. A. (2007). Patience and the experience of the present moment. *Journal of Positive Psychology*, 2(3), 142-155.

BÖLÜM 17

SADAKAT: DERİN BİR BAĞLILIK

Sinem YİĞİT¹

Sadakat; ilişkilerde dürüstlük, güvenilirlik, derin bir bağlılık ve duygularda tutarlılık göstererek ihanetten uzak durmayı, doğruluğa sadık kalmayı ve samimiyeti korumayı ifade eder (Marcel, 1973). İlişkilerin sağlam temeller üzerine kurulmasını ve uzun süre devam etmesini sağlayan sadakat; ilişkilere güven, dürüstlük ve bağlılık gibi değerler katar. Bu değerler, taraflar arasında yaşanabilecek anlaşmazlıkların çözülmesine katkıda bulunurken, aynı zamanda ilişkinin daha derin ve anlamlı bir boyuta taşınmasına da yardımcı olur. İlişkideki taraflar, birbirlerine olan bağlılıkları sayesinde zorluklar karşısında daha dayanıklı hale gelir ve aralarındaki bağ güçlenir (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998).

Etimolojik Yapısı ve Anlam Katmanları

Arapça kökenli bir kelime olup “sıdk” kökünden türemiştir ve “sıdk” ile “sadm” olmak üzere iki mastarı bulunmaktadır. Doğruluk anlamına gelen bu kavram, yalanın karşıtı olarak kullanılır. İsim haliyle ise sadakat, sevgide ve sözde karşılıklı dürüstlüğü

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Ortaokulu, sinemyiigit@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4067-5828>

KAYNAKÇA

- Fuss, P. (1965). *The moral philosophy of Josiah Royce*. Harvard University Press.
- İzutsu, T., & Ayaz, S. (1991). *Kur'an'da dinî ve ahlakî kavramlar*. Pınar Yayınları.
- Koç, E. (2011). T. J. Royce'un sadakat anlayışı ve kötülüğün üstesinden gelebilmede sadakatin rolü. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(1), 323-349.
- Korlaelçi, M. (1992). Gabriel Marcel'e göre bağıllık ve sadakat. *Felsefe Dünyası*, 6(1), 45-60.
- Marcel, G. (1973). *Tragic wisdom and beyond*. Northwestern University Press.
- Manzûr, İ. (1993). Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem. *Lisâ-nü'l- 'Arab*, 15, 200-215.
- Rauyruen, P., & Miller, K. E. (2007). Relationship quality as a predictor of B2B customer loyalty. *Journal of Business Research*, 60(1), 21-31.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5(4), 357-387.
- Smith, P. M. (1950). Teacher loyalty and academic freedom. *The Journal of Educational Sociology*, 23(5), 251-257.
- Taşçı, A. (2022). Din ve ahlak bağlamında sadâkat. *RUMELI: Journal of Islamic Studies*, 4(9), 112-130.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe sözlük*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- White, H. B. (1956). Royce's philosophy of loyalty. *The Journal of Philosophy*, 53(3), 99-103.

BÖLÜM 18

SAYGI: MEDENİYETİN TEMEL TAŞI

Merve SAVAŞ ÇAKIR¹

Saygı, bireylerin birbirlerine, topluma ve çevreye karşı gösterdiği değer verme, hoşgörü ve anlayış temelli bir tutumdur. Saygı, insan ilişkilerinde temel bir etik ilke olarak kabul edilir ve bireyler arası iletişimi olumlu yönde etkileyerek sosyal uyumu artırır. Saygının bireysel, toplumsal ve çevresel boyutları bulunmaktadır. Bireyin kendine saygısı, başkalarına duyduğu saygıyı da şekillendirirken, çevreye karşı saygılı olmak ise sürdürülebilir bir dünya için önemlidir. Eğitim ve sosyal etkileşim süreçleri, bireylerin saygı anlayışlarını geliştirerek daha bilinçli ve duyarlı bireyler yetişmesine yardımcı olmaktadır.

Kendine Saygı

Kendine saygı, bireyin kendini değerli hissetmesi, olumlu bir benlik algısına sahip olması ve kendi yeteneklerine güvenmesi olarak tanımlanabilir. Öz saygısı yüksek bireyler, daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilir, problem çözme becerilerini daha etkili kullanabilir ve hayatta karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma konusunda daha başarılı olabilirler (Güçray, 2001).

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova İlkokulu, mervesavas93@hotmail.com, ORCID iD: 0009-0005-3879-3282

KAYNAKÇA

- Alkaş Ulusoy, Ç., Saygı, E., & Umay, A. (2017). İlköğretim matematik öğretmenlerinin zekâ oyunları dersi ile ilgili görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(4), 950-970.
- Barak, T., Kwan, K. Y., Louvi, A., Demirbilek, V., & Saygı, S. (2011). Recessive LAMC3 mutations cause malformations of occipital cortical development. *Nature*, 471(7333), 183-187.
- Güçray, S. S. (1993). Çocuk yuvasında ve ailesinin yanında kalan 9-10-11 yaş çocuklarının öz-saygı gelişimini etkileyen bazı faktörler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 85-100.
- Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 25-40.
- Karadağ Saygı, E., & Giray, E. (2019). The clinical aspects and effectiveness of suit therapies for cerebral palsy: A systematic review. *Turkish Journal of Physical Medicine*, 65(3), 200-215.
- Saygı, H. (2021). Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 45-60.
- Saygı, Ş., Battal, D., & Şahin, N. (2012). Çevre ve insan sağlığı yönünden ilaç atıklarının önemi. *Marmara Pharmaceutical Journal*, 16(3), 123-130.
- Soylu, A., Demir, B. K., Türkmen, M., Bekem, Ö., & Saygı, M. (2008). Predictors of renal scar in children with urinary infection and vesicoureteral reflux. *Pediatric Nephrology*, 23(5), 857-863.
- Topcubaşı, T. (2015). *Farklılıklara saygı eğitim programının öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Zeybek, N., & Saygı, E. (2024). Gamification in education: Why, where, when, and how?-A systematic review. *Games and Culture*, 19(2), 150-175.

BÖLÜM 19

SORUMLULUK: AHLAKIN AKTİF YANI

Regaip ŞANLI¹

Sorumluluk kavramı, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren toplumsal yaşamın bir gereği olarak ortaya çıkmış ve zaman içinde felsefi, dini, kültürel ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak şekillenmiştir. İlkel toplumlarda hayatta kalma odaklı bir anlayıştan başlayarak, günümüzde küresel sorumluluk ve etik değerler çerçevesinde genişlemiştir. Sorumluluk, insanlığın ortak değerlerini koruma ve gelecek nesillere daha iyi bir dünya bırakma çabasının temel taşlarından biridir. Sorumluluk duygusu, her insanda olması gereken en önemli bir davranış olmakla birlikte, bireyin topluma karşı yerine getirmesi gereken yükümlülüklerini yerine getirmesinde ve kendine ile çevresine faydalı bir birey olma yolunda önemli bir rol oynamaktadır. Literatürde sorumluluk kavramına ilişkin farklı tanımlar yapılmış olup, bu kavram bireyin yaşamı boyunca sosyal ve bireysel gelişimine katkı sağlayan temel bir değer olarak ele alınmaktadır.

Sorumluluk, bireylerin kişisel ve akademik gelişimi için büyük önem taşıyan bir kavram olduğundan, pek çok araştırmacı

¹ Okul Müdürü, Düzce Gümüşova 75. Yıl İlkokulu, regaipshanli@gmail.com, ORCID iD: 0009-0000-9519-4319

KAYNAKÇA

- Bovens, M. (1998). *The quest for responsibility: Accountability and citizenship in complex organizations*. Cambridge University Press.
- Bülbül, O. (2021). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların sorumluluk davranışlarına ebeveynler arası uyumun etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Cüceloğlu, D. (2002). *Keşkesiz bir yaşam için iletişim donanımları*. Remzi Kitabevi.
- Çağlayan, H. (2015). İnsan onuru bağlamında sorumluluk bilinci. *Mezhep Araştırmaları*, 8(2), 97-120.
- Dodurgalı, A. (2010). *Çocukta sorumluluk bilincinin önemi ve ailede kazandırılması: Çocuk ve ergen eğitiminde anne baba tutumları*. Timaş Yayınevi.
- Eilbirt, H., & Parket, I. R. (1973). The practice of business: The current status of corporate social responsibility. *Business Horizons*, 16(4), 5-14.
- Gündüz, M. (2014). Öğrencilerin hayat bilgisi dersinde yaptıkları projelerin "sorumluluk" duygusuna katkısı hakkındaki görüşlerin değerlendirilmesi. *Elekttronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1374-1385.
- Korlaelçi, M. (2001). İnsan ve sorumluluğu. *Felsefe Dünyası*, 2(34), 11-25.
- Luckner, J. (1994). Developing independent and responsible behaviors in students who are deaf or hard of hearing. *Teaching Exceptional Children*, 26(2), 13-17.
- Özcan, M. (2021). Ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(1), 291-302.
- Özen, Y. (2011). Kişisel sorumluluk bağlamında kariyer seçimini etkileyen sosyal psikolojik faktörler. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 2(3), 81-96.
- Şahan, E. (2011). *İlköğretim 5. ve 8. sınıf ders programlarındaki sorumluluk eğitimine dönük kazanımların gerçekleşme düzeyleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ahi Evran Üniversitesi.
- Taşdemir, M., & Dağıstan, G. (2014). Çocuklara sorumluluk kazandırmada ebeveynlerin BHTG yaklaşımını uygulama durumları: Bir durum çalışması. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 47, 71-71.
- Toedter, L. S. (1981). *Construction and validation of a scale to measure personal responsibility* [Yayımlanmamış doktora tezi]. The University of Connecticut.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk eğitimi el kitabı*. Remzi Kitabevi.

BÖLÜM 20

VATANSEVERLİK: TARİHİ KÖKLERİMİZDEN EMANET

Okan Evren KARAKUŞ¹

Vatan denilince akla ilk gelen kavram, insanın doğduğu, büyüdüğü ve üzerinde yaşadığı topraktır. Etimolojik kökenine baktığımızda, Arapça kökenli olan “vatan” kavramı yalnızca fiziksel bir mekân değil, duygusal, kültürel ve tarihsel bağları da ifade etmektedir. Dünyada geçmişte var olmuş veya günümüzde var olan toplumlar, vatan kavramına farklı manalar yüklemiştir. Vatanseverlik kavramı ise vatan kavramına yüklenmiş olan bu manalar ile açıklanabilir. Bir diğer deyişle vatanseverlik, vatan kavramına yüklenen anlamla doğrudan ilişkilidir. Her ülke, kendi dinamikleri doğrultusunda ya da farklı bağlamlarda vatanseverlik kavramına mana yüklese de vatanseverliğin özünde evrensel olarak insanların kendi ülkelerine karşı aidiyet duygusunu beslemesi ve ülkesi adına mücadele etmesidir.

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Anadolu İmam Hatip Lisesi, okan1071@yahoo.com, ORCID iD: 0009-0009-5798-0293

KAYNAKÇA

- Aktepe, Y., & Baydar, A. S. E. (2020). Bilâl Mamber'in dağ lalesi adlı eserinde vatan. *Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 8(22), 34-43.
- Asya, A. N. (2015). *Fatihler ölmez ve takvimler*. Ötüken Neşriyat AŞ.
- Büyükarman, D. A. (2008). Vatan kavramının Türk tiyatrosundaki seyri üzerine bir inceleme. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15(37), 127-145.
- Çelik, R. (2023). Yunus Emre, Ahmedî ve Kadı Burhaneddin divanlarında "vatan" mefhumu. *Turkish Academic Research Review*, 8(3), 1178-1199.
- Malatya, G.C. (2011). Roma İmparatorluk Döneminde Anadolu'da bulunan Roma lejyonları [Ders Notları]. İstanbul Üniversitesi.
- Eliaçık, M. (2011). Çerkesîzâde Muhammed Tefkik Efendi'nin vatan kasidesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 151-73.
- Evkuran, M. (2003). *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(4), 37-58.
- Gökalp, Z. (1968). *Türkçülüğün esasları*. Varlık Yayınevi.
- Gürbüz, A. (2021). Arif Nihat Asya'nın şiirinde vatan anlayışı. *International Göbeklitepe Social and Human Sciences Congress-II Proceedings Book* (pp. 24-33).
- Herodotos. (1973). *Herodot tarihi* (M. Ökmen, Çev.). Remzi Kitabevi.
- Karagözoğlu, N. (2018). The use of the life stories of female heroes to be gained the value of patriotism in social studies courses. *International Journal of Field Education*, 4(2), 97-110.
- Mandaloğlu, M. (2024). Eski Türklerde vatan anlayışının devlet yönetimi, sosyal hayat ve hukuki açıdan değerlendirilmesi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 446-457.
- Toprak, H. (2018). Dinin ihyası, toplumun maslahatı, devletin bekâsı: Ahmet Hamdi Akseki üzerine bir çözümleme. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 15(54), 163-177.
- Torun, S., & Sağıroğlu Arslan, A. (2022). Türklerde vatan ve kadın özdeşleştirilmesi: Afişler üzerinden sanatsal bir okuma. *Journal of Academic Social Science Studies*, 15(89), 427-448.

BÖLÜM 21

VEFA: GÖNÜLDEN GÖNÜLE SADAKAT

Elif KERKAYA¹

Çağımız dünyasında çeşitli topluluklar, milletler birbiri ile iletişim halindedirler. Kurmuş oldukları iletişim ile aralarında sosyal bağlar meydana getirmiştir. Bağlarını koparmadan devam edebilmek ve sonraki nesillere aktarabilmek için vefa önemli bir değerdir. Bu bağların oluşumunda ortak geçmiş, bağlılık, duygusallık, sadakat, sevgi gibi duyguların insanlar arasında oluşması gerekir. Oluşumlar neticesinde de insanlar arasında vefa duygusu oluşur.

İnançlara Göre Vefa

Vefa kavramı birçok inançta önemli bir ahlaki ve manevi değer olarak kabul görür. Farklı dinlerde vefa kavramı hem Tanrıya hem de insana karşı gösterilmesi gereken bir değer olarak ele alınır. İslam dininde vefa hem Allah'a hem de insanlara karşı gösterilmesi gereken bir emir olarak kabul edilir. Allah'a karşı vefa onun emirlerine uymak, insana karşı vefa ise sözünde durmak sadakatlilik olmaktan geçer. Kuranda "Ahdinizi yerine getirin, çünkü ahid sorumluluk getirir (Kuran- Kerim, 17: 34) denilerek

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova Fatih İlkokulu, elifkerkaya@gmail.com, ORCID iD: 0009-0004-0623-5078

KAYNAKÇA

- Ateş, S. (1988). *Yüce Kur'an'ın çağdaş tefsiri* (12 cilt). Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Değirmençay, V. (2020). Mesnevi'de vefâ. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (65), 111-145.
- Enser, R. K. (2021). Trajediden kaçışın trajedisi: Gabriel Garcia Marquez'in *Kırmızı Pazartesi* adlı romanının incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(3), 996-1013.
- Gedik, S. (2020). Aşık Veysel'in şiirlerinde vefa. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, (3), 193-212.
- Keskin, G., & Çam, O. (2007). Bağlanma süreci: Ruh sağlığı açısından literatürün gözden geçirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 145-158.
- Kur'an-ı Kerim. (2019). Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Tosun, S. (2019). *İnsan ilişkilerinde vefa ve sadakat*. İnsan Yayınları.
- Yılmaz, A. (2021). *Sadakat ve vefa kavramı üzerine psikolojik ve sosyolojik bir inceleme*. Sosyal Bilimler Yayınları.

BÖLÜM 22

YARDIMSEVERLİK: İNSANLIĞI AYAKTA TUTAN DEĞER

Burcu YILDIZ¹

Yardımseverlik; ihtiyacı olan bir canlıya, hiçbir karşılık beklemeden ve kişisel çıkar gözetmeden, kişinin kendi isteği doğrultusunda maddi ya da manevi yardımda bulunma durumudur (Çelik, 2014). Toplumda canlılar ayakta kalabilmek için birbirlerine ihtiyaç duyarlar. Bu durum yardımlaşma ile desteklenebilmektedir. Toplumdaki canlılar arasındaki birliği güçlendiren, noksanlığı yok eden, boşlukları dolduran duygu yardımseverliktir (Aktepe, 2010). Çünkü canlılar, hayatlarında karşılaştıkları ve karşılaşacakları her durumda her zaman tek başlarına mücadele edemezler. Hiç kimse birlikte yaşadığı insanların yardımına muhtaç olamayacak kadar güçlü ve bağımsız değildir (Çelik, 2014).

¹ Öğretmen, Düzce Gümüşova İlkokulu, burcuyildiz20@gmail.com,
ORCID iD: 0009-0007-2088-2863

KAYNAKÇA

- Arslan, A., & Turan, F. (2024). 8. sınıf Türkçe ders kitabının kök değerler açısından incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 15(29), 105-130.
- Bayyığıt, D. D. M. (2001). Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumu olarak vakıflar. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(11), 59-66.
- Ciaramicoli, A. P., & Ketcham, K. (2001). *The power of empathy*. Plume Book.
- Çelik, Z. (2014). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Çırak, Z. (2021). *Örnek olay yönteminin 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.
- Dökmen, Ü. (2000). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18.
- Kabapınar, Y. (2004). İlköğretimdeki hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak bir öğretim etkinliği olarak resim çizimi yoluyla empati. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20, 85-100.
- Kara, C., Altuntaş, A., & Kaya, İ. B. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarıyla "yardımseverlik değeri" kazanmaları hakkındaki görüşleri. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 22, 23-27.
- Karşlı, N. (2022). Genç ve yetişkinlerde yardımseverlik ve dindarlık. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(2022), 60-84.
- Moulden, H., & Marshall, W. L. (2002). Empathy, social intelligence and aggressive behavior. In Y. Fernandez (Ed.), *In their shoes* (pp. 45-67). Wood 'N' Barnes Publishing.
- Pilav, S. ve Orhan, M. (2020). 6-12 yaş grubu TÜBİTAK çocuk kitaplarının değerler eğitimi yönünden incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 434-453.
- Yıldız, B. (2024). Resimli çocuk kitaplarının metinlerinin ve görsellerinin on kök değer bakımından incelenmesi. *Uluslararası Liderlik Dergisi (ULED)/International Journal of Leadership Training (IJOLT)*, 8(1), 1-14.
- Yılmaz, B. (2019). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin yaratıcı drama yöntemiyle kazandırılması* [Yüksek lisans tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.